

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการแปลความข้อมูลในบทที่ 4 มาก่าสรุปอีกครั้ง โดยการนำเสนอให้เห็นแต่ละประเด็น และเน้นการตอบคำถามแต่ละวัตถุประสงค์ เพื่อให้เห็นว่าผลการวิจัยได้ตอบคำถามทุก ๆ วัตถุประสงค์ และนอกจากนี้ในแต่ละประเด็นจะอภิปรายข้อค้นพบโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนำผลงานวิจัยที่ค้นพบในลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาแสดงประกอบเทียบเคียงไว้ด้วย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ภูมิหลังแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

แรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิทั้งสามพื้นที่หลัก คือ ปาดอง จังหวัดภูเก็ต เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ และ เขาหลัก จังหวัดพังงา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นแรงงานหญิงมากกว่าแรงงานชาย เกือบ 4 ใน 5 ซึ่งอายุระหว่าง 25-29 ปี (ร้อยละ 29.6) เมื่อพิจารณาโดยการจำแนกตามเพศนั้น แรงงานหญิงส่วนมาก อายุระหว่าง 30-35 ปี แรงงานชายอายุระหว่าง 18-24 ปี และ 25-29 ปี อยู่ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน สำหรับระดับการศึกษาส่วนมากสำเร็จระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 32.0) ผลการศึกษานี้หากนำมาเปรียบเทียบกับแรงงานอุตสาหกรรมในภาคการผลิต ซึ่งให้เห็นความแตกต่างเด่นชัดเกี่ยวกับระดับการศึกษาว่า แรงงานอุตสาหกรรมในภาคบริการ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมบริการ การโรงแรมนั้น แรงงานส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ สูงกว่าระดับประถมศึกษา ซึ่งแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตส่วนมากจบการศึกษาภาคบังคับ นั่นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และหรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาเหตุเช่นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นไปได้ที่อุตสาหกรรมบริการต้องการแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ (Knowledge) โดยใช้ระดับการศึกษาเป็นตัววัด และเนื่องจากส่วนใหญ่ค่อนข้างซับซ้อนมากกว่า แต่อุตสาหกรรมภาคการผลิตอาศัยทักษะ (Skill) เป็นหลัก ส่วนสถานภาพสมรสส่วนใหญ่สมรสเกินกว่าครึ่งหนึ่ง กลุ่มนี้อยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 59.2)

สำหรับภูมิลักษณ์ของแรงงาน ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคใต้ (ร้อยละ 88.0) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัด พังงา กระบี่ และนครศรีธรรมราช ตามลำดับ รองลงมาภาคกลาง (ร้อยละ 4.8) คือ กรุงเทพมหานคร สุโขทัย ชัยนาท และตราด อัตราส่วนใกล้เคียงกัน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 4.0) คือ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ และนครราชสีมา ที่เหลือภาคเหนือ (ร้อยละ 3.2) คือ เชียงใหม่ เชียงราย และน่าน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่าแรงงานในจังหวัดภูเก็ตมีความหลากหลายด้านถิ่นฐานของแรงงานค่อนข้างสูง นั้นหมายความว่ามาจากเกือบทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งแตกต่างจากอีกสองพื้นที่ กล่าวคือ เขาหลัก จังหวัดพังงา ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีถิ่นฐานในจังหวัด เพียงแต่อยู่ต่างหมู่บ้านและ/หรือต่างอำเภอออกไปจากที่โรงแรมตั้งอยู่เท่านั้น ส่วนเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ เป็นแรงงานที่มีถิ่นฐานอยู่นอกเกาะเกือบทั้งหมด แต่โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นแรงงานที่มีถิ่นฐานในภาคใต้ นอกจากนี้ผลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยทั้งสามพื้นที่เกี่ยวกับสาเหตุการเข้ามาทำงาน และเส้นทางการเข้าสู่อุตสาหกรรมภาคบริการ ที่มีความคล้ายคลึงกัน พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวผลักดันในการเข้าสู่อุตสาหกรรมบริการ เนื่องจากที่บ้านไม่มีงานทำ และไม่มีทรัพย์สินบัตติ ดังนั้นการตัดสินใจมาเป็นลูกจ้างทำให้แรงงานเหล่านี้มองว่าทำให้ตนเองมีงาน มีเงิน และสามารถสร้างฐานะในอนาคต และอีกประเด็นคือ สวัสดิการที่ได้จากการทำงานในภาคอุตสาหกรรมบริการช่วยลดค่าใช้จ่ายได้ระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าอาหาร อีกทั้งให้เหตุผลว่าไม่เหนื่อยมากเท่ากับการเข้าทำงานในโรงงาน สำหรับแรงงานที่มีถิ่นฐานทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือที่ตัดสินใจเข้าสู่ตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมบริการในภาคใต้ แรงงานกลุ่มนี้มาโดยมีเครือข่ายชักนำจากกลุ่มเพื่อนที่เคยทำงานอยู่ก่อน เพราะเห็นว่า ลูกจ้างในอำเภอป่าตอง จังหวัดภูเก็ต มีรายได้ดี เนื่องจากได้รับค่าบริการจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นอกเหนือจากเงินเดือนค่อนข้างสูง ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านงานโรงแรมมาก่อน หากแรงงานกลุ่มนี้ตัดสินใจไปหางานทำในกรุงเทพมหานครก็จะไม่ได้ทำงานลักษณะนี้ โดยส่วนใหญ่จะเข้าไปทำงานในอุตสาหกรรมภาคการผลิตหรือไม่ก็รับจ้างทั่วไป ดังนั้นก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิผลการศึกษาจากกลุ่มแรงงานตัวอย่างที่มีถิ่นฐานในที่ต่าง ๆ กัน ได้ข้อสรุปที่เหมือนกันว่า การเข้ามาทำงานในสามพื้นที่หลักทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างดีขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ มีเงินใช้แต่ละวัน มีเงินซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก มีเงินส่งให้ลูกเรียนหนังสือ และมีเงินส่งกลับบ้าน เป็นต้น

สำหรับแรงงานที่สมรสแล้วส่วนใหญ่มีบุตรเพียงคนเดียวเกือบครึ่งหนึ่ง โดยส่วนใหญ่เกือบร้อยละห้าสิบมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณสี่ถึงหกคน สำหรับแรงงานที่สมรสแล้วนอกจากอาศัยอยู่กับคู่สมรส และลูก ยังต้องรับผิดชอบภาระในการเลี้ยงดูหลานร่วมด้วย ส่วนคน

ไศคยังรับผิดชอบในการหารายได้มาเลี้ยงดูพ่อ แม่ พี่ และน้อง หากพิจารณานुकคทที่อยู่ในด้วยกันภายในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งที่ภายในครอบครัวมีรายได้สองคน ส่วนเรื่องการช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวนั้นมีความแตกต่างกันระหว่างแรงงานที่มีสถานภาพไศคกับแรงงานที่มีสถานภาพสมรส กล่าวคือ กรณีสมรสแล้ว พบว่า คู่สมรสเข้ามาช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวร่วมด้วย แต่ทั้งนี้แรงงานยังคงเป็นกำลังหลักภายในครอบครัว ส่วนแรงงานที่มีสถานภาพไศคนั้น มีน้องและ/หรือพ่อเข้ามาช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

โดยสรุป พบว่า แรงงานในอุตสาหกรรมบริการ ที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานหญิง ซึ่งข้อค้นพบนี้มีมิติคล้ายคลึงกับรายงานผลขององค์กรออกแฟมนานาชาติ Oxfam International (อ้างใน ศิริพร สโครบานค และวรัญญา เกื้อนุ่น, 2550) ว่า ผู้ได้รับผลกระทบในประเทศต่าง ๆ ที่ประสบภัยรวมถึงผู้เสียชีวิตด้วยไม่ว่าจะเป็นอินโดนีเซีย อินเดีย และศรีลังกา ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และแม้กระทั่งประเทศไทย ดังที่ศิริพร สโครบานค และวรัญญา เกื้อนุ่น ได้นำตัวเลขของกระทรวงสาธารณสุขที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้เสียหายและเสียชีวิตเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย รวมถึงจำนวนแรงงานหญิงสูงกว่าแรงงานชายด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ได้ให้ความเห็นประกอบถึงสาเหตุที่หญิงเสียชีวิตมากกว่าชายเนื่องจาก หญิงยังคงต้องแสดงบทบาทการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural Reproduction) เช่น มีสัญชาติญาณและแสดงบทบาทการเป็นแม่ ผู้ที่ต้องช่วยเหลือและดูแลครอบครัว จึงทำให้ไม่สามารถเอาตัวรอดแต่เพียงลำพังได้จึงต้องห่วงใยและกังวลกับลูกและสมาชิกในครอบครัว และอีกประเด็นคือ การแต่งกายของผู้หญิงที่ต้องปกปิดร่างกายมิดชิดก็กลายเป็นสาเหตุและเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้หนีเอาตัวรอดลำบาก แต่สำหรับงานวิจัยนี้ แม้ค้นพบว่า ผู้หญิงได้รับผลกระทบมากกว่าผู้ชาย คงจะไม่สามารถอธิบายได้ด้วยบทบาทการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมได้ชัดเจน และเหมาะสมนัก เนื่องจากในวันเกิดเหตุกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานอยู่ที่สถานประกอบการ ฉะนั้น บทบาทดังกล่าวอาจจะไม่ถูกหยิบยกมาทำการอธิบายเพื่อหาข้อเท็จจริงต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ควรคิดหรืออธิบายเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงที่เหนือไปกว่าคือ ผู้หญิงได้ขยายอาณาเขตจากพื้นที่ในบ้านมาสู่พื้นที่นอกบ้านด้วยการก่อให้เกิดผลประโยชน์ในมิติเศรษฐกิจ (Economic Role) อย่างเป็นทางการหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้รับรายได้ และถูกนับรวมอยู่ในรายได้ประชาชาติมากกว่าในอดีต ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่างานวิจัยปัจจุบันได้สะท้อนให้เห็นพื้นที่ของหญิงขยายอาณาเขตกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นในอุตสาหกรรมการผลิต หรือแม้กระทั่งอุตสาหกรรมบริการเอง ฉะนั้น ผู้วิจัยจะสรุปให้ชัดอีกครั้งว่า ผู้ได้รับผลกระทบที่พบเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากลักษณะของงานโรงแรมอาจจะมี

ความต้องการแรงงานผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย จึงทำให้มีจำนวนลูกจ้างที่เป็นเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย เป็นผลให้พบผู้ได้รับผลกระทบสูงกว่าผู้ชายด้วยเช่นกัน

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาระดับปานกลาง ครอบครัวไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง โดยเฉพาะพื้นที่ทำกิน (จะกล่าวอย่างละเอียดในประเด็นถัดไป) และรายได้หลักของครอบครัว ยังคงเป็นรายได้ที่มาจากแรงงานกลุ่มนี้ ส่วนรายได้จากการทำงาน โดยส่วนใหญ่ถูกนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวเป็นสำคัญ สำหรับรายได้เสริมภายในครอบครัวมาจากอาชีพรับจ้างทั่วไป ดังนั้นจากการประกอบอาชีพภายในครอบครัวของแรงงานสะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวเดิมของแรงงานส่วนใหญ่มิได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเหมือนกับในอดีตที่พยายามอธิบายและสร้างเงื่อนไขการย้ายถิ่นของแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการผลิตว่ามาจากครอบครัวเกษตรกรรม (ตัดสินใจกันโดยการประกอบอาชีพ) เพื่อมาแสวงและสร้างความก้าวหน้าในสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมเมือง เนื่องด้วยประสบปัญหาความไม่สม่ำเสมอของรายได้ในภาคเกษตรกรรม ดังเช่นงานวิจัยของ วรวิทย์ เจริญเลิศ และ นภาพร อติวานิชพงษ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาาระบบสวัสดิการ สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคม กลุ่มแรงงานในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย ได้สรุปไว้ว่าภูมิหลังของลูกจ้างภาคอุตสาหกรรม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานนอกระบบ แรงงานต่างด้าว และแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งทั้งหมดนี้มาจากครอบครัวเกษตรกรรม มีฐานะยากจน ยกเว้นแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศมีฐานะปานกลาง แต่การศึกษาครั้งนี้หากนำอาชีพของครอบครัวเดิมมาเป็นตัวตั้ง เพื่ออธิบายภูมิหลังของแรงงานว่ามาจากครอบครัวเกษตรกรรม และละทิ้งพื้นที่เกษตรกรรมของคนเพื่อเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม สาระหรือเงื่อนไขเดิมและส่วนใหญ่ของการย้ายถิ่นก็ไม่ยอมรับในงานวิจัยนี้ ทั้งนี้ยังคงยอมรับแต่เพียงว่า ถิ่นเดิมซึ่งเป็นต้นทางไม่อุดมสมบูรณ์ และประกอบอาชีพมีรายได้ดีไม่เท่ากับปลายทางเท่านั้น

5.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว ของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

อาชีพ และรายได้ของแรงงานหลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ กลับเข้ามาทำงานในโรงแรมเกินกว่าครึ่งหนึ่ง และโดยภาพรวมแล้วแรงงานกลุ่มนี้ได้รับค่าจ้างสูงกว่าก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ เนื่องจากเกิดภาวะขาดแคลนแรงงานขึ้น กล่าวคือ หากพิจารณารายได้ต่อเดือนเฉพาะกลุ่มที่ทำงานในภาคโรงแรมทั้งก่อน และหลังประสบภัย พบว่า แรงงานมี

รายได้เฉลี่ยสูงกว่าเดิมประมาณ 1,020 บาท ส่วนค่าจ้างต่ำสุดที่แรงงานได้รับภายหลังเกิดเหตุอยู่ประมาณ 4,000 บาท ซึ่งสูงกว่าก่อนเกิดเหตุประมาณ 1,000 บาท แต่ในทางตรงข้ามค่าจ้างสูงสุดที่แรงงานได้รับกลับน้อยกว่าก่อนเหตุประมาณ 1,000 บาท ขณะนี้รายได้ต่อเดือนภายหลังเกิดคลื่นยักษ์สึนามิแรงงานครึ่งหนึ่งรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งแตกต่างจากก่อนเกิดเหตุที่รายได้ของแรงงานครึ่งหนึ่งอยู่ระหว่าง 3,000- 5,000 บาทต่อเดือนครึ่งหนึ่ง

การทำงานในโรงแรมและรีสอร์ทเป็นอาชีพหลักของครอบครัว แต่ทั้งนี้สมาชิกภายในครอบครัวของแรงงาน 4 ใน 5 ยังต้องหาอาชีพเสริมร่วมด้วย ซึ่งแหล่งรายส่วนใหญ่มาจากอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้อยู่ระหว่าง 50,000-70,000 บาทต่อปี หรือประมาณ 4,200-5,800 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 39.0) เมื่อศึกษาอาชีพเสริมเฉพาะตัวแรงงานเอง พบว่า เกือบทั้งหมดไม่มีอาชีพสำหรับคนที่ทำอาชีพเสริมมีประมาณเกือบ 1 ใน 10 เท่านั้น ซึ่งกลุ่มนี้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร 3 ใน 5 ส่วนสถานะทางการงานและอาชีพของกลุ่มสมรส ปรากฏว่า 4 ใน 5 มีงานทำและเป็นพนักงาน โรงแรมและรีสอร์ทเกือบครึ่งหนึ่ง

ปัจจุบันแรงงานกลุ่มนี้ยังคงเป็นมีบทบาทหลักในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัวทั้งก่อนประสบภัย และหลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งสอดคล้องกับ การ์ตัน ฌ นคร (2546), ยุวดี จันทะศิริ (2546), วรวิทย์ เจริญเลิศ และนภาพร อติวานิชพงศ์ (2546) ซึ่งเหล่านี้ได้ศึกษาแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตพบลักษณะเดียวกันว่า แรงงานเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของครอบครัว และรายได้ถูกส่งกลับบ้านให้ครอบครัวในชนบท

แม้แรงงาน และสมาชิกภายในครอบครัวยังทำงานหนัก แต่รายได้ที่เป็นอยู่ปัจจุบันแรงงานเกือบครึ่งหนึ่งไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในแต่ละวัน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านอาหารภายในครอบครัวลดลง รวมถึงขณะนี้ไม่มีเงินพอที่จะส่งกลับบ้านให้ลูก พ่อ แม่ และญาติพี่น้องในต่างจังหวัดเหมือนก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ สิ่งทีกระทำได้มากที่สุดจากเสียงสะท้อนของผู้ใช้แรงงานคือ “เอาตัวให้รอดในแต่ละวัน” ส่วนใหญ่แรงงานให้เหตุผลเกี่ยวกับค่าครองชีพที่ไม่เพียงพอว่า ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแต่รายได้ลดลง โดยภาพรวมแล้วเมื่อเปรียบเทียบกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก่อนและหลังเกิดภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ พบว่า มากกว่าร้อยละ 50 มีสถานะทางเศรษฐกิจแย่กว่าเดิม ซึ่งกลุ่มแรงงานแย่ที่สุดคือช่วงตกงาน ในเวลานั้นแรงงานทำงานทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน และสภาพการจ้างงานแย่กว่าเดิมเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะงานเป็นงานชั่วคราวไม่มั่นคง และทำงานหนักรายได้ก็น้อย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจุบันแรงงานบางส่วนเข้ามาทำงานในโรงแรมแล้วก็ตาม แต่ไม่ดีเท่ากับก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ

ไม่ว่าจะเป็นความไม่มั่นคงในรายได้ และงานที่ทำ ดังนั้นจึงทำให้แรงงานเกือบ 4 ใน 5 ยังคงไม่พอใจกับรายได้ที่ได้รับ

แรงงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์และการถือครองครองในที่อยู่อาศัยและที่ดินเกษตรกรรมน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย กล่าวคือ ทั้งพื้นที่อยู่อาศัยและที่ดินเกษตรกรรม แรงงานเกินกว่าครึ่งหนึ่งไม่มีกรรมสิทธิ์ นอกจากนี้ ผู้สมรสเกือบ 4 ใน 5 ไม่มีกรรมสิทธิ์และการถือครองครองในพื้นที่เกษตรกรรม ประเด็นนี้เมื่อนำไปเชื่อมโยงกับผลการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพเสริมภายในครอบครัวดังที่กล่าวไปข้างต้นว่าเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป จึงได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่าสาเหตุหลักในการเข้าสู่อุตสาหกรรมบริการของแรงงานกลุ่มตัวอย่างคือ การไม่มีที่ดินทำกิน ทำให้ต้องมาประกอบอาชีพรับจ้าง เนื่องจากไม่ต้องลงทุนด้านปัจจัยการผลิต เพียงแต่ลงทุนด้านแรงงานเท่านั้น ฉะนั้น แรงงานกลุ่มนี้รวมถึงครอบครัวเดิมด้วยขาดแคลน ที่ดินทำมาหากิน และที่อยู่อาศัย จึงต้องเข้าสู่สังคมลูกจ้างกันทั้งครอบครัว โดยในปัจจุบันแรงงาน 4 ใน 5 มีหนี้สินร่วมด้วย ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) หลังประสบภัยแรงงานไม่มีความสามารถในการชำระคืนหนี้สิน หรือ การชำระคืนหนี้สินหยุดชะงักเนื่องจากไม่มีรายได้ ซึ่งหนี้สินนี้เป็นภาระหนี้สินที่เกิดขึ้นก่อนแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมบริการ และเมื่อทำงานก็ยังคงกู้หนี้ยืมสินอยู่เรื่อย ๆ และนอกจากนี้มีแนวโน้มว่าเป็นหนี้บัตรเครดิตร่วมด้วย โดยเฉพาะช่วงก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ เป็นช่วงเศรษฐกิจและรายได้ในภาคบริการค่อนข้างดี จึงคิดว่าตนเองมีเงินเดือนเพียงพอที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายได้ และแรงงานกลุ่มนี้ก่อนเกิดเหตุระดับการออมต่ำหรือมีการออมเงินน้อยมาก เนื่องจากมองว่าเงินที่หาได้จากภาคโรงแรมในเวลานั้นค่อนข้างหาง่ายและจะเก็บออมเมื่อไหร่ก็ได้ ในส่วนของการหารายได้อื่น ๆ ของแรงงานทั้งสามพื้นที่หลัก พบว่า ก่อนเกิดเหตุ แรงงานมีการซื้อหวยได้ดิน และเล่นแชร์ แต่ปัจจุบันพฤติกรรมด้านนี้ลดลง เนื่องจากต้องนำเงินผ่อนส่งหนี้สินที่สะสมมาในช่วงเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ เพราะกลุ่มนี้ต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงว่างงาน อีกทั้งไม่ได้มีการผ่อนชำระหนี้สินเดิมด้วย

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของแรงงาน เมื่อนำมาเทียบเคียงกับแรงงานกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานอุตสาหกรรมผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยวดี จันทะศิริ (2546), วรวิทย์ เจริญเลิศ และนภาพร อติวานิชยพงศ์ (2546) และพัชรินทร์ พูนกลาง (2546) ว่า แรงงานทุกกลุ่มมีหนี้สินก่อนเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นหนี้ ธกส. และเมื่อเข้ามาทำงานแล้วยังคงมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอีกจากการซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกด้วยเงินผ่อน แต่การเป็นหนี้มีลักษณะแตกต่างกันคืองานวิจัยนี้แรงงานเป็นหนี้

บัตรเครดิตร่วมด้วย จึงทำให้การชำระหนี้สินของแรงงานกลุ่มนี้เป็นภาระค่อนข้างหนักกว่าแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิต ทั้งนี้สาเหตุการมีหนี้สินที่ต่างกันของแรงงานสองกลุ่ม อาจเป็นเพราะแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีการศึกษาน้อย ค่าจ้างค่อนข้างน้อยด้วย กล่าวคือ แรงงานในภาคการผลิตจ่ายค่าจ้างยึดตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน และ เบิกจ่าย 15 วันต่อครั้ง หากว่าจะรวมเงินล่วงเวลาร่วมด้วยก็ค่อนข้างน้อยและการทำงานล่วงเวลามีบางช่วงทำให้แรงงานกลุ่มนี้มีเงินสำหรับดำรงชีพแต่ละวันเท่านั้น จึงมีสถานะทางการเงินไม่สูงพอและได้ความเอื้อนใจข้อกำหนดที่จะทำบัตรเครดิตได้ ส่วนแรงงานในอุตสาหกรรมบริการค่าจ้างสูงกว่าโดยจ่ายยึดตามระดับการศึกษา อีกทั้งได้รับเงินในการให้บริการ (Service Chart) ค่อนข้างสูง

สำหรับการหาทางออกในเรื่องของรายได้ไม่ว่าจะเป็นซื้อหวยได้คืน และเล่นแชร์ยังคงปรากฏเหมือนกับอุตสาหกรรมการผลิตเช่นกัน โดยให้เหตุผลว่า 1) การเล่นแชร์ต้องการเงินเก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็น และได้ส่วนแบ่งมากกว่านำเงินไปฝากธนาคาร และ 2) การเล่นหวยเห็นว่าเป็นการเสี่ยงโชค และรวยเร็ว ข้อค้นพบนี้เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาวิถีชีวิตแรงงานที่สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (อ้างใน วรวิทย์ เจริญเลิศ และนภาพร อติวานิชยพงศ์, 2546) ได้ให้ทัศนะไว้ว่ารูปแบบการหารายได้ลักษณะนี้ของแรงงานพบได้ทั่วทุกภาค สะท้อนให้เห็นว่าค่าจ้างที่แรงงานได้รับในเวลาปกติ และค่าล่วงเวลาไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงคนงานไทยเท่านั้น หากยังเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปของประเทศด้อยพัฒนา เนื่องจากอัตราค่าจ้างมักถูกกำหนดให้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพอย่างประหยัดของคนงานเพียงคนเดียว จึงทำให้แรงงานต้องหาทางออกด้วยวิธีการดังที่กล่าวไว้นี้ ฉะนั้น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในที่นี้จึงอาจสรุปภาพรวมได้ว่า การหาทางออกด้านรายได้ของ “แรงงานหรือลูกจ้าง” ไม่ว่างจะเป็นประเภทอุตสาหกรรมผลิตหรือบริการพบเหมือนกันคือการเล่นแชร์ และเล่นหวย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อสรุปของสมศักดิ์ สามัคคีธรรมบางส่วน แต่อีกส่วนหนึ่งมองว่า อาจจะเป็นค่านิยม ความชอบ และความเชื่อด้วยก็ได้ กล่าวคือ คุณลักษณะร่วมของคนจะสะท้อนค่านิยม และส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม ยกตัวเช่นปัจจุบันสังคมไทยส่วนใหญ่การเล่นหวยและเล่นแชร์กลายเป็นวิถีชีวิตซึ่งอาจจะไม่ใช่เป็นเหตุผลสำหรับการแก้ปัญหาเรื่องปากท้องก็ได้ ดังนั้นปัจจัยเหล่านี้แฝงกับพฤติกรรมการเล่นหวยและการเล่นแชร์ของกลุ่มแรงงานร่วมด้วย ข้อสรุปอีกนัยยะก็คือ พฤติกรรมการเล่นหวยและเล่นแชร์อาจจะไม่ใช่เหตุผลทุกสิ่งทุกอย่างของการแก้ปัญหาค่าจ้างที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และทำนองเดียวกันค่าจ้างที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพอาจจะไม่ใช่เป็นเหตุผลแรกและหลักที่ต้องหาทางออกด้วยการเล่นหวยและเล่นแชร์ อย่างไรก็ตาม จึงควรศึกษาวิจัยกันต่อไปว่า การเล่นแชร์ และหวย เกิดขึ้นกับคนทุกกลุ่มหรือทุกชนชั้นของสังคมหรือไม่ และสาเหตุที่เกิด

ลักษณะเช่นนี้ด้วยเงื่อนไขอะไร ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเจตคติในการหารายได้ และการออม และยังผลให้ปรับพฤติกรรมของมนุษย์ให้สมเหตุสมผลมากกว่าอาศัยการเลี้ยงโชค

อย่างไรก็ดี จากประสบเหตุการณ์ที่กล่าวข้างต้น แรงงานส่วนใหญ่ได้รับบทเรียนเกี่ยวกับการใช้จ่ายและการออมว่า แต่ละวันควรมีการออมเงินทุกวัน อะไรก็ตามที่ไม่จำเป็นก็ไม่ควรซื้อ และเงินไม่สมควรที่จะเก็บไว้กับตัวเอง เพราะหากว่าภัยธรรมชาติมาเมื่อไหร่ พวกเขาก็ไม่มีเงินเก็บเหมือนเดิม ดังคำกล่าวของแรงงานคนหนึ่งว่า

...แต่ก่อนเราไม่ได้คิดเรื่องออมเงิน เพราะรายได้สูง หาเงินได้ง่าย มีหนี้สินเราก็อ้างหนีไป เราไม่เคียดแค้นร้อนใจอะไร เราเดินทางกลับบ้านแต่ละครั้งใช้จ่ายไม่อั้น อยากรู้ซื้ออะไรก็ซื้อ พอเงินหมดเราก็หาใหม่เป็นอย่างนี้อยู่เรื่อย ๆ ...เมื่อเกิดเหตุเราไม่เหลืออะไร กลับบ้านเงินไม่มีจะขอพ่อแม่ญาติพี่น้องเราก็ไม่กล้านะ แม้ว่าตลอดเวลาเราส่งเงินกลับบ้านก็ตาม ครั้งนี้เราจึงคิดว่า ถ้ามีเงินเราสมควรเก็บไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นบ้างเช่น เจ็บไข้ไม่สบาย ส่งลูกเรียนหนังสือ ...

ดังนั้น จากคำกล่าวข้างต้น แม้ก่อนและหลังเกิดคลื่นยักษ์สึนามิแรงงานมีหนี้และไม่มีเงินออมก็ตาม แต่สิ่งสำคัญก็คือประสบการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่พวกเขาได้รับสอนคนกลุ่มนี้ให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ถือได้ว่า เป็นด้านดีของประสบการณ์ในแง่ของการสอนวิธีการคิด และการวางแผนชีวิต หากเป็นเช่นนี้มีแนวโน้มว่า อนาคตพฤติกรรมการออม และการใช้จ่ายของผู้ประสบภัยกลุ่มนี้ดีขึ้น ซึ่งหากจะแก้ปัญหาค่าความจนของกลุ่มแรงงาน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดคือ ควรสร้างความมั่นคงทางความคิด และความหมายแห่งชีวิต มากกว่าที่จะสร้างความมั่งคั่งด้วยการหิบบิ้นเชิงโครงสร้าง นัยยะนี้สะท้อนอีกมิติหนึ่งว่า แรงงานมีหลักคิดพึ่งตนเองด้วยความพอเพียงจากทรัพยากรที่มีอยู่ มากกว่าการรอความช่วยเหลือจากรัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ ที่มาช่วยในมิติเศรษฐกิจ

สำหรับปัญหาการว่างงานนั้น ช่วงแรก ๆ แรงงานทั้งหมดว่างงานเนื่องจากสถานประกอบการปิดกิจการ และหยุดชั่วคราว ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่แรงงานได้รับคือมีรายได้ลดลงอย่างฉับพลัน อันเนื่องมาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการว่างงานที่เป็นผลพวงจากเหตุการณ์นี้ ผลการศึกษายังพบอีกว่า กรณีที่นายจ้างประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจจากภัยธรรมชาติกลยุทธ์หนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อลดต้นทุนให้กับคนงานลาออกเองคือ ลดสวัสดิการ ให้มาทำงานไม่เต็มเดือน และจ่ายเงินเฉพาะวันมาทำงานเท่านั้น เมื่อคนงานอยู่ไม่ได้ก็ลาออก ซึ่งวิธีนี้

นายจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงินชดเชยแต่อย่างใด ผลกระทบด้านลบที่ถูกจ้างได้รับ นอกเหนือจากที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ยังมีถูกเลิกจ้างครั้งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มนี้เกือบ 3 ใน 5 ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้าง โดยนายจ้างให้เหตุผลการทำงานที่ว่า ตนเองได้รับภัยพิบัติ จึงไม่สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นได้ สำหรับแรงงานช่วงแรก ๆ ไม่ได้คิดเรื่องการเรียกร้องสิทธิ หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับจากนายจ้างเลยแม้แต่น้อย (จะกล่าวอย่างละเอียดในประเด็นอุปสรรคการขอความช่วยเหลือ) แต่สิ่งที่ต้องการมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานต่างจังหวัดซึ่งมีครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ต้องการเดินทางกลับภูมิลำเนา เนื่องจากความสับสน และไม่ต้องเจอใคร ๆ อีกทั้งเวลานั้นก็ไม่สามารถติดต่อนายจ้างได้เช่นกัน ซึ่งกลุ่มนี้ทั้งหมดไม่ได้รับความช่วยเหลือใด ๆ ทั้งสิ้น และที่เหลือเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ กระบี่ พังงา และภูเก็ต แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้ยังคงเป็นคนนอกพื้นที่ประจวบคีรีขันธ์ จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อ การได้รับความช่วยเหลือน้อย (จะกล่าวรายละเอียดต่อไป) ซึ่งผลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยทั้งสามพื้นที่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ความคิดแรกและหลักของแรงงานภายหลังเกิดเหตุภัยพิบัติคือ กลุ่มแรงงานต้องการกลับบ้านไปหาพ่อแม่ญาติพี่น้องมากกว่าที่จะรอความช่วยเหลือ และแรงงานทั้งหมดไม่คิดจะกลับมาทำงานอีก เนื่องจากสภาพจิตใจแย่มาก รวมถึงกลัวและเกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์ซ้ำอีก ช่วงแรก ๆ หลังจากแรงงานคืนถิ่นเมื่อพักฟื้นสภาพจิตใจดีขึ้นแล้วทำทีของแรงงานที่มีต่อชีวิตและการแก้ปัญหาเรื่องปากท้อง มีลักษณะแตกต่างกัน 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่มีประสบปัญหาด้านจิตใจค่อนข้างหนัก หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มสูญเสีย พวกนี้ต้องการอยู่กับบ้าน ไม่ต้องออกไปเจอใคร ซึ่งกลุ่มนี้กำลังอยู่ในช่วงบำบัดและฟื้นฟู (ด้วยเงินตัวเอง) และ 2) กลุ่มที่ยังคงช่วยเหลือตัวเองได้ เพียงแค่รอระยะเวลาพักฟื้นประมาณ 1 ถึง 2 เดือน ก็พยายามหางานใหม่ทำในภูมิลำเนาเดิม ส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป อย่างไรก็ตาม คนกลุ่มนี้ไม่สามารถอยู่ภูมิลำเนาได้นาน เนื่องจากมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวแต่ละวัน ประกอบกับไม่มีที่ดินสำหรับทำกินดังที่กล่าวไว้ข้างต้น จึงเป็นเหตุให้ต้องเดินทางกลับเข้ามาทำงานที่เดิมอีกครั้ง แม้ว่า การเข้ามาทำงานในขณะนี้ของแรงงานยังคงกลัวและหวาดเกรงต่อเหตุการณ์อยู่ก็ตาม ดังเช่นกลุ่มแรงงานที่เกาะพีพีสะท้อนว่า

...เรากลับไปอยู่บ้านประมาณ 2 - 3 เดือน เราไม่รู้จะทำมาหากินอะไร ใครจ้างให้ทำอะไรเราก็ทำทุกอย่าง ทำไปเราก็เหนื่อยใจไป เพราะเงินที่ได้ในแต่ละวันน้อยมาก ไม่พอกิน ไม่พอส่งให้ลูกเรียน...เราคิดนานมากกว่าจะกลับไปทำงานที่เดิมอีกหรือไม่ สุดท้ายเราก็ต้องกลับ เพราะกลัวอดตาย ผู้ไปเสี่ยงเอาข้างหน้า

ยังจะคิดว่า ทุกวันนี้เรากลับมาก็ยังกลัวอยู่ นอนไม่ค่อยหลับ บางครั้งฝันถึงไล่จับกัน
เราคงใจต้องออกจากห้องนอนไปดูทุกครั้งว่ามีอะไรเกิดขึ้นหรือ ได้ยินเสียงเล็กน้อยก็
สะดุ้งตื่นทุกครั้ง...

จากข้อความข้างต้นเห็นว่า แรงงานมีความวิตกกังวลจากความไม่มั่นคงใน
ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะความไม่มั่นคงในงาน ความไม่มั่นคงในรายได้ มากกว่าเหตุการณ์ที่เป็น
ภัยธรรมชาติ ทั้ง ๆ ที่แรงงานยังคงกลัวอยู่ก็มีความจำเป็นต้องตัดสินใจมาทำงานเหมือนเดิม ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะเหตุการณ์แรกเป็นเรื่องใกล้ตัว และเป็นปัญหาความขาดแคลน ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง
กับปัญหาปากท้อง ประเด็นนี้เกิดขึ้นกับคนทุกประเทศไม่ว่าจนหรือรวย โดยส่วนใหญ่คนแต่ละ
คนจะเน้นย้ำถึงความสามารถในการเลี้ยงตนเองได้ก่อน โดยเฉพาะ การตอบสนองความจำเป็นและ
ความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นหลัก ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้นสำหรับวิธีการดำรงอยู่ของมนุษย์
นอกจากนี้ผลการศึกษาที่เสนอไว้ข้างต้นนั้น คนงานยังไม่ตัดขาดความสัมพันธ์กับเครือญาติใน
ชนบท และชุมชนภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นที่รองรับแรงงานคืนถิ่น เพื่อพักฟื้นด้านจิตใจ แต่มิได้
สามารถรองรับให้ไปประกอบอาชีพในภูมิลำเนาได้อีก ซึ่งยังคงคืนรณหางานทำในเมืองต่อไป
การที่แรงงานละทิ้งถิ่นฐานมาประกอบอาชีพในเมืองหรือในภาคอุตสาหกรรม ครั้นประสบปัญหา
ตกงานขึ้น ผลงานวิจัยในภาคอุตสาหกรรมที่ผ่านมา เช่น กรณีคนงานไทยเกรียงของ ภารัตน์ ฃ
นกร (2545) คนงานเหล่านี้ไม่กลับถิ่น เนื่องจากถูกตัดขาดในภาคเกษตร และยังคงหางานทำใน
เมือง แต่ตรงข้ามกับงานวิจัยของ พักตร์วิไล สหุณาฬ (2545) ศึกษาชีวิตคนตกงานในชนบท พบว่า
ได้กลับไปทำนาในอาชีพเดิมของพ่อแม่ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาครั้งนี้ แม้กล่าวไว้ข้างต้น
แล้วว่า แรงงานในภาคโรงแรมไม่มีที่ดินทำกิน แต่ความคิดแรกสุดและสำคัญคือกลับบ้าน เพื่อพัก
ฟื้นด้านจิตใจเป็นหลัก ทั้งนี้สาเหตุการตกงานที่เกิดขึ้นเนื่องจากประสบภัยธรรมชาติที่เป็นต้นเหตุ
แห่งโศกนาฏกรรมของชีวิตมนุษย์จึงต้องการความอบอุ่นและความมั่นคงด้านจิตใจเป็นอันแรก
และสำคัญอีกด้วย นั่นคือ สถาบันครอบครัวซึ่งถือเป็นสถาบันหลักและสถาบันแรกของมนุษย์ใน
การให้กำเนิดและกล่อมเกล้าจิตใจ กระนั้นก็ตาม แรงงานกลุ่มนี้เมื่อภาวะจิตใจสงบก็ยังคงออก
หางานทำในเมืองเหมือนกับงานวิจัยของภารัตน์ ฃ นกร ดังนั้น อาจจะสรุปให้ชัดอีกครั้งว่า
เมื่อไหร่ก็ตาม ที่ภาคเกษตรไม่สามารถรองรับความมั่นคงในมิติเศรษฐกิจให้กับแรงงานได้อย่าง
ยั่งยืน คนกลุ่มนี้ไม่เลือกที่จะอยู่ถิ่นของตน และยังคงเป็นลูกจ้างในภาคเมืองและ/หรืออุตสาหกรรม
ต่อไป

ส่วนการเข้าถึงบริการสาธารณะของแรงงาน พบว่า แรงงานเกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต) ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โครงการที่ได้รับความนิยมที่สุดสามอันดับแรกคือ โครงการชดเชยการว่างงาน โครงการสงเคราะห์เครื่องนุ่งห่ม และโครงการทดแทนการขาดรายได้ระหว่างรอกาน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาโครงการให้ความช่วยเหลือนี้เป็นรายพื้นที่โดยนำข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยมาเทียบเคียง ผลปรากฏว่า แรงงานที่ทำงานในเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐน้อยมาก หรืออาจจะแทบไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย เมื่อนำผลการประชุมกลุ่มย่อยจากแรงงาน และผลการสัมภาษณ์จากนายจ้างมาเทียบเคียงร่วมด้วย พบว่า ปัจจุบันในเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ เหตุการณ์ผ่านล่วงเลยมาประมาณ 2 ปีรวมถึงเมื่อครั้งที่เหตุการณ์เกิดขึ้นใหม่ ๆ ก็ตาม แม้กระทั่ง โครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นน้ำประปา และไฟฟ้า รัฐเข้ามามีส่วนรับผิดชอบน้อยมากหรือแทบจะไม่รับผิดชอบเลย ส่วนใหญ่แล้วเป็นการคืนเงินของคนในท้องถิ่นที่จะจัดหาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ ส่วนเขาหลัก จังหวัดพังงา และ ป่าตอง จังหวัดภูเก็ต ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันทั้งสองพื้นที่ เมื่อพิจารณาบริการสาธารณะที่แรงงานได้รับจากรัฐ จะเห็นว่า ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสิทธิในฐานะเป็นลูกจ้าง ส่วนสิทธิที่พึงจะได้รับในฐานะผู้ประสพภัยซึ่งอยู่ในลักษณะเฉพาะ เช่น อาหาร เสื้อผ้า บ้านพักชั่วคราว และการรักษาพยาบาล ได้รับน้อยมาก โดยสรุป แรงงานกลุ่มนี้เข้าถึงบริการสาธารณะค่อนข้างน้อยถึงขั้นน้อยมาก (เหตุผลจะกล่าวอย่างละเอียดในประเด็นอุปสรรคการขอความช่วยเหลือ และการให้ความช่วยเหลือ) ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ศูนย์ประสานงานช่วยเหลือคนงานผู้ประสพภัยและมูลนิธิฟรีดริค เฮแบร์ท (2548), นภาพร อติวานิช อติวานิชพงศ์ (2548) และศิริพร สโครบานเนค และวรัญญา เกื้อนุ่น (2550) พบว่า การให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึง มีความซ้ำซ้อน และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างแท้จริงไม่ได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งจากข้อมูลนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยก็ต้องการหาคำตอบ คือ หากพิจารณาจากผลการศึกษาแต่ละกลุ่มไม่ว่าจะเป็นของศูนย์ประสานงานช่วยเหลือคนงานผู้ประสพภัยและมูลนิธิฟรีดริค เฮแบร์ท ที่ศึกษากลุ่มแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบ และแรงงานต่างด้าว ส่วนนภาพร อติวานิชพงศ์ ได้ศึกษากลุ่มชาวบ้าน และ ศิริพร สโครบานเนค และวรัญญา เกื้อนุ่น ศึกษาผู้หญิง ซึ่งเห็นว่าทุกกลุ่มในสังคมถูกศึกษาเกือบทั้งหมด ฉะนั้น ผลการรายงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือที่รัฐประกาศออกมาและได้ยืนยันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับจำนวนและรายการต่าง ๆ ที่ถูกแจกจ่ายออกไปถือว่าค่อนข้างมาก แต่ทั้งนี้ การแจกจ่ายกับการได้รับกลับสวนทางกัน เหตุการณ์นี้ หากจะมาตั้งคำถามว่าใครถูกหรือใครผิดก็เหมือนกับเป็นการดอกร้าหรือยัดเยียดหรือตราบาป (แม้ว่าการกระทำนั้นจะเป็นความจริง) แต่ควรตั้งคำถามในเชิงตรวจสอบว่า ทิศทางการ

ทำงานมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และเมื่อเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้วจะหาออกอย่างไร เหล่านี้คือคำถามของนักพัฒนาที่ควรอยู่ในวิถีแห่งห้วงจิตสำนึกตลอดเวลา

ภายหลังจากประภัยแล้วเมื่อพิจารณาคความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับชุมชนเฉพาะ แรงงานที่กลับเข้ามาทำงานที่เดิมอีกครั้ง พบว่า โดยภาพรวมแล้วค่างคนต่างอยู่เกือบครึ่งหนึ่ง เนื่องจากแต่ละคนมุ่งหน้ามุ่งตาทำมาหากินมากกว่าเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน หากพิจารณาเป็นรายพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ลักษณะนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่ป่าตอง จังหวัดภูเก็ต และเขาหลัก จังหวัดพังงา ตามลำดับ ส่วนเกาะพีพี จังหวัดกระบี่แรงงานส่วนใหญ่รู้จักและสนิทสนมกันมากขึ้น เนื่องจากระหว่างและหลังเกิดเหตุแรงงานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ช่วยเหลือกันเองมากกว่าที่จะให้องค์กรอื่นเข้ามาให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ส่วนสายสัมพันธ์แรงงานกับภูมิลำเนา ยังไม่ได้ตัดขาด ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

ส่วนภายในครอบครัวพบว่า มีปัญหาภายในครอบครัวกว่าครึ่งหนึ่ง เมื่อแยกประเภทของปัญหาที่ประสบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1) ปัญหาค่าครองชีพและเศรษฐกิจ เกือบครึ่งหนึ่ง ประเด็นปัญหาด้านนี้แรงงานประสบมากที่สุดคือ รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเกือบครึ่งหนึ่ง 2) รองลงมาเป็นปัญหาสังคมและสุขภาพจิตประมาณ 2 ใน 10 ซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตและวิตกกังวล อันมีสาเหตุจาก มีหนี้สินและไม่มียานทำที่มั่นคงเกือบ 4 ใน 5 และ 3) ปัญหาครอบครัวประมาณ 2 ใน 10 โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับสามีและภรรยาห่างเหิน เนื่องจากแยกกันอยู่ เพื่อหางานทำ ซึ่งประเด็นนี้พบคล้ายคลึงกับ ศิริพร สโครบานเนค และวรัญญา เกื้อนุ่น (2550) ได้ศึกษา ชนชั้น ชายขอบ เพศสภาพ และภัยพิบัติ กรณีสึนามิกับผลกระทบต่อผู้หญิง พบว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวห่างเหิน มีหน้าซ้ำยังก่อให้เกิดความรุนแรงภายในครอบครัวอีกด้วย ซึ่งปัญหานี้มีสาเหตุจาก ความขัดสนด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของแรงงานที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ คือว่างงาน ประสบปัญหาเลิกจ้างโดยที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐน้อยมาก มีหนี้สินสะสม กรณีที่แรงงานกลับเข้ามาทำงานในโรงแรมอีก รายได้ และสภาพการจ้างแย่กว่าเดิม กล่าวคือ มีความไม่สม่ำเสมอในเรื่องรายได้ และไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงครอบครัว รวมถึงไม่มีเงินส่งกลับบ้านไปให้พ่อ แม่ พี่ น้อง เหมือนกับก่อนประสบภัย เพียงแต่มีเงินใช้จ่ายกันในครอบครัวแต่ละวันเท่านั้น ส่วนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนไม่มีตั้งแต่ก่อนและหลังประสบภัย เมื่อมาทำงานใหม่ก็ต้องเริ่มชีวิตในบ้านเช่าใหม่ทั้งหมด จึงทำให้แรงงานส่วนใหญ่ยังคงไม่พึงพอใจกับรายได้ที่ได้รับ เนื่องจากไม่เพียงพอกับการดำรงชีพแต่ละวันและส่งเงินให้ลูกเรียนหนังสือ ส่วนผลกระทบด้านสังคมและครอบครัว โดยรวมแล้ว สังคมชนบทยังเป็นที่พักและฟื้นฟู

จิตใจของแรงงานภายหลังประสบภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัว อย่างไรก็ตาม แรงงานในพื้นที่ประสบภัยส่วนใหญ่ยังคงคนต่างอยู่ซึ่งเกิดขึ้นที่เขาลึก และป่าดง ส่วนแรงงานที่แต่งงานแล้วประสบปัญหาในครอบครัวคือ ความสัมพันธ์กับสามีและภรรยาห่างเหิน เพราะแยกกันอยู่เพื่อหางานทำ

5.3 อุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการ และการขอความช่วยเหลือของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

5.3.1 อุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการ

สำหรับอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือนั้น ผู้วิจัยจะอภิปรายให้เห็นความเหมือนและความต่างของแต่ละพื้นที่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานมุมมองแต่ละภาคส่วน หลังจากนั้นจึงจะสรุปรวมอีกครั้งว่า โดยรวมแล้วทั้งสามพื้นที่มีปัญหาอย่างไร ดังนั้น จึงเสนอแต่ละภาคส่วนที่ได้ศึกษา ดังนี้

5.3.1.2 กระบวนการของแรงงานของแต่ละพื้นที่

สำหรับเจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัดภูเก็ตและและจังหวัดพังงาประสบปัญหาอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือเหมือนกันดังนี้ 1) นายจ้างไม่ได้แจ้งชื่อของลูกจ้างเข้าสู่ระบบการประกันสังคม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาคือ บางส่วนไม่ได้รับสิทธิ และ สำหรับกลุ่มแรงงานที่ได้รับความช่วยเหลือกลับประสบปัญหาความล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มลูกจ้างที่เสียชีวิตหรือสูญหายโดยไม่มีใบมรณะ 2) การแสวงหาพยานหลักฐานก่อนขังล่าช้า เนื่องจากเอกสารของแรงงานสูญหายในวันประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ส่วนเจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดกระบี่ประสบปัญหาคือ แรงงานใช้สิทธิช้าซ้อน ส่วนปัญหาที่เจ้าหน้าที่แต่ละจังหวัดประสบแตกต่างกันคือ 1) นายจ้างให้ความร่วมมือน้อยมากในการให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นกับลูกจ้าง เนื่องจากไม่ต้องการจ่ายเงินค่าชดเชยให้กับลูกจ้าง เพราะทั้งสองจังหวัดนายจ้างได้รับความเสียหายมากที่สุด 2) แรงงานส่วนใหญ่ในจังหวัดภูเก็ตไม่ทราบขั้นตอนในการใช้สิทธิ และ 3) ภาครัฐมีอัตราค่าจ้างคนจำกัดและค่อนข้างน้อย จึงทำให้ คอบสนองด้านการบริการให้กับแรงงานค่อนข้างล่าช้า

5.3.1.3 นายอำเภอและ/หรือผู้นำท้องถิ่น

สำหรับอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือของนักปกครองและ/หรือผู้นำท้องถิ่น กล่าวเหมือนกันทั้งสามพื้นที่หลักว่า แรงงานมีเอกสารไม่เพียงพอ เนื่องจากสูญหาย ทำให้ได้รับความช่วยเหลือล่าช้า และบางกลุ่มถึงขั้นไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย ส่วนจังหวัดพังงาและกระบี่ แรงงานได้รับความช่วยเหลือช้าซ้อน และจังหวัดพังงา และภูเก็ตแรงงานส่วนใหญ่อยู่นอกพื้นที่ประสบภัยทำให้ไม่ได้รับสิทธิ เนื่องจากไม่มีสำเนาทะเบียนบ้าน นอกจากนี้จังหวัดกระบี่ยังประสบปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ให้ความช่วยเหลือเองนั่นคือ เจ้าหน้าที่รัฐในการให้ความช่วยเหลือไม่เพียงพอ

5.3.1.4 ประธานสมาพันธ์โรงแรม และองค์กรพัฒนาเอกชน

สำหรับกลุ่มนี้ให้ความช่วยเหลือกับแรงงาน โดยการคุ้มครองและเรียกร้องสิทธิให้กับแรงงาน ซึ่งปัญหาอุปสรรคที่ประสบคือ ถูกจ้างไม่กล้ารวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ เนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลของนายจ้าง และแรงงานรู้สึกเบื่อหน่ายต่อรัฐเกี่ยวกับกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือ ส่วนเขาหลัก จังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่มีแรงงานหญิง รวมตัวกันเพื่อปกป้อง และคุ้มครองสิทธิของคนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ แรงงานไม่รู้สิทธิของคนที่มีพึงได้ ดังนั้น องค์กรนี้ดำเนินการให้ความรู้ด้านสิทธิแก่แรงงาน หลังจากดำเนินการ ทำให้แรงงานมีความรู้เพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้แรงงานที่ถูกเลิกจ้างก็มีการดำเนินการในการเรียกร้องสิทธิของตนน้อยอยู่

นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงอุปสรรคในการช่วยเหลือของภาคส่วนต่าง ๆ ว่า รัฐประสานการทำงานกันน้อยมาก ซึ่งอยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำ จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในบทบาทและภาระงานของรัฐ อีกทั้งรัฐเข้ามาช่วยโดยไม่ได้สำรวจความต้องการของคนงาน ซึ่งกลุ่มนี้มองการทำงานของรัฐบาลเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า รวมถึงไม่ได้ประเมินและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือแต่อย่างใด

5.3.1.5 นายจ้าง และ ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์

สำหรับนายจ้างส่วนใหญ่ กล่าวว่า พวกเขาช่วยเหลือแรงงานได้น้อยมาก หรือบางครั้งแทบจะไม่มีโอกาสได้ช่วยเหลือ เนื่องจากประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจถึงขั้นต้องปิดกิจการ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และมองว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดของทั้งสามพื้นที่และค่อนข้างรุนแรง คือ เลิกจ้าง และ หากว่าเปิดดำเนินการก็จะเรียกกลับเข้ามาทำงานใหม่ และยังมีนายจ้างอีกกลุ่มหนึ่งยังคงจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างอยู่คือ จ่ายเพียงครึ่งเดือน ซึ่งลูกจ้างส่วนใหญ่ทนต่อสภาพการจ้างงานเช่นนี้ไม่ได้ก็ลาออกหางานใหม่ทำ ส่วนเกาะพีพี จังหวัดกระบี่และ เขาหลัก จังหวัดพังงา

เอกสารในการขอความช่วยเหลือของลูกจ้างสูญหายค่อนข้างมาก ประกอบกับช่วงระยะเวลานั้นทางรัฐได้นำรายชื่อของแรงงานออกจากระบบประกันสังคม เนื่องจากนายจ้างไม่ได้จ่ายเงินเข้าสู่ระบบ จึงทำให้การช่วยเหลือในการเบิกจ่ายเงินจากกองทุนประกันสังคมล่าช้า นอกจากนี้เกาะที่ประสบอุทกภัยในการให้ความช่วยเหลือแตกต่างจากพื้นที่อื่น คือ ภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือน้อยมาก ซึ่งนายจ้างหลาย ๆ สถานประกอบการพยายามที่ตั้งคำถามว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นว่าเป็นเรื่องความห่างไกลเชิงพื้นที่ หรือความไม่ใส่ใจของรัฐ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือของแต่ละภาคส่วน จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่สะท้อนประสบการณ์ที่ได้รับคล้ายคลึงกัน คือ 1) เอกสารสำหรับขอความช่วยเหลือไม่เพียงพอ ทำให้ล่าช้า และบางส่วนไม่ได้รับสิทธิ เนื่องจากผู้ให้ความช่วยเหลือเกรงว่าจะนำข้อมูลที่เป็นที่จมาขอความช่วยเหลือ ซึ่งจากอุปสรรคนี้ทำให้แรงงานทั้งหมดมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก มีขั้นตอน (จะกล่าวอย่างละเอียดในประเด็นอุปสรรคการขอความช่วยเหลือ) 2) แรงงานอยู่นอกพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับสิทธิ และ 3) แรงงานไม่รู้และไม่เข้าใจสิทธิของคนที่มีพืงมีพืงได้ทั้งสิทธิในฐานะเป็นลูกจ้างและเป็นผู้ประสบภัย รวมถึงไม่เข้าใจขั้นตอนการขอความช่วยเหลือ จึงทำให้การให้ความล่าช้าในการช่วยเหลือเกิดขึ้น และ 4) แรงงานได้รับความช่วยเหลือช้าช้อนจากอุปสรรคด้านนี้เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษเกี่ยวกับความช่วยเหลือที่แรงงานได้รับพบว่า สวนทางกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ผู้ให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะรัฐ มิได้กำหนดกลุ่มผู้ประสบภัย ซึ่งในเวลานั้นภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ใหม่ ๆ ประมาณ 1 ถึง 2 สัปดาห์แรกใครก็ตามที่อยู่ในพื้นที่ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือทุกคน แต่ประเด็นสำคัญสำหรับทั้งสามพื้นที่คือ ผู้ใช้แรงงานร้อยละ 90 เป็นผู้ที่ยอยู่นอกพื้นที่ประสบภัย และเมื่อเกิดเหตุก็เดินทางกลับถิ่นดั้งที่กล่าวไว้ข้างต้น และเมื่อติดต่อขอความช่วยเหลือภายหลังก็ยังประสบอุปสรรคอีก จึงทำให้กลุ่มแรงงานได้รับความช่วยเหลือน้อยมาก (จะกล่าวอย่างละเอียดในประเด็นถัดไป) ทั้งนี้เมื่อนำโครงการต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่ได้รับในฐานะที่เป็นลูกจ้างและเป็นโครงการพื้นฐาน ได้แก่ โครงการชดเชยการว่างงาน และโครงการทดแทนการขาดรายได้ระหว่างรอนาน ส่วนกรณีลูกเลิกจ้างก็กลับถูกปฏิเสธที่จะได้รับความช่วยเหลือบวกกับความไม่เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของแรงงาน (จะกล่าวอย่างละเอียดในประเด็นถัดไป) อีกทั้งโครงการที่ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับน้อยมาก ยกเว้นแต่ โครงการสงเคราะห์เครื่องนุ่งห่ม สำหรับโครงการที่พัทซ์ชั่วคราว แรงงานได้รับเพียง ร้อยละ 2.4 ของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น ซึ่งโครงการบ้านพัทซ์ชั่วคราว แรงงานทั้งสามพื้นที่ที่มองว่ามีความเป็นธรรมในการจัดสรรน้อยมาก เนื่องจากระบุว่าต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ประสบภัย แต่สำหรับผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่

อยู่นอกพื้นที่หรือเป็นแรงงานย้ายถิ่น ซึ่งมาอยู่โดยการเช่าบ้าน โดยเฉพาะคนที่แต่งงานและสถานประกอบไม่มีที่พักให้ คนพวกนี้มาใช้ชีวิตไม่ต่ำกว่า 5 ปี และยังมีแรงงานบางส่วนที่กลับภูมิลำเนาไม่ได้เนื่องจากถูกตัดขาดจากชุมชนเดิมก็หาเช่าที่อยู่อาศัยใหม่

การกล่าวอ้างประเด็นการช่วยเหลือซ้ำซ้อนข้างต้นนั้น ควรกลับมาทบทวนการให้ความช่วยเหลือนี้ว่าเป็นจริงมากน้อยเพียงใด และเกิดความซ้ำซ้อนขึ้นในกลุ่มใด ทั้งนี้จากรายละเอียดที่กล่าวไว้ข้างต้นจึงพอจะยืนยันได้ว่า เกิดขึ้นกับกลุ่มแรงงานน้อยมาก หรืออาจจะแทบไม่เกิดขึ้นเลย ฉะนั้น การนำเสนอภาพกว้าง โดยไม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และประเมินถึงผู้ประสบภัยแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือ ว่าได้รับจริงมากน้อยเพียงใด ถือได้ว่าเป็นการนำเสนอหรือการสรุปแบบเหมารวมหมู่ ซึ่งการคว่นสรุปเช่นนี้เป็นการสะท้อนถึงคุณลักษณะและวิธีการทำงานของรัฐเช่นกัน ดังนั้น รัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเข้ามาประเมินว่าผลของการช่วยเหลือก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิมากน้อยเพียงใด ในแง่ที่จะสร้างหลักประกันความมั่นคงหรือความสุขในชีวิตภายหลังจากที่ได้รับความสูญเสีย

ส่วนการประสบอุปสรรคที่แตกต่างกันคือ นายจ้างให้เหตุผลว่า สาเหตุไม่ได้จ่ายเงินจากกองทุนประกันสังคมให้กับลูกจ้าง เพราะ รัฐนารายชื่อของลูกจ้างออกจากระบบประกันสังคม เนื่องจากนายจ้างขาดส่งเงินเข้าสู่ระบบประกันสังคมในช่วงประสบภัยและหลังประสบภัย ทั้งนี้ รัฐให้เหตุผลถึงสาเหตุแห่งการกระทำของนายจ้างคือ 1) นายจ้างขาดการส่งเงินเข้าสู่ระบบประกันสังคม จึงทำให้ต้องตัดสิทธิของแรงงานจากสถานประกอบการนั้น ๆ และ 2) นายจ้างไม่ได้ส่งรายชื่อลูกจ้างเข้าสู่ระบบประกันสังคม จึงทำให้แรงงานไม่ได้รับสิทธิ ซึ่งจากเหตุผลส่วนนี้ผลการศึกษาจากลูกจ้างพบว่า นายจ้างส่วนใหญ่มีเงื่อนไขว่า ลูกจ้างต้องผ่านช่วงทดลองงานก่อนจึงได้รับสิทธิจากประกันสังคม ซึ่งประเด็นนี้นายจ้างไม่สามารถนำข้ออ้างนี้มาจำกัดสิทธิของลูกจ้างได้ เนื่องจากกฎหมายประกันสังคมได้ระบุไว้อย่างแจ่มชัดตามมาตรา 33 ว่าเมื่อมีการจ้างงานจะต้องให้ลูกจ้างที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์เป็นผู้ประกันตน ฉะนั้นการกระทำนี้ของนายจ้างถือว่าผิดกฎหมายประกันสังคม

ดังนั้น การจะให้สิทธิทางกฎหมายเป็นจริงในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยมองว่า ควรประกอบด้วยสองประการ คือ ประการแรก ควรมิอุดมการณ์ หรือเจตจำนง อันแน่วแน่แห่งการมอบสิทธิ และประการที่สอง คือ ควรมิกลไกหรือเครื่องมือที่จะทำให้สิทธินั้น ๆ เป็นจริง เพราะตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน คำว่า "สิทธิ" เป็นการสื่อข้อความอันสวฮุ่แห่งอุดมการณ์เพื่อตอบรับกระแสนานาชาติ แต่กลับเป็นมายาคติในแง่การปฏิบัติ ยกตัวอย่างสาระกฎหมายที่ได้ยืนยันอย่างคุ้นชิน

เช่น กฎหมายกำหนดว่า “ทุกคนเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า ไม่มีใครเท่าเทียมกัน ดังนั้น ในที่นี้หรือพื้นที่อื่นด้วย หากจะตั้งคำถาม ความเท่าเทียม และ/หรือ ความเสมอระหว่างนายจ้าง และลูกจ้าง เป็นคำถามที่ยากยิ่งจะตอบได้ ปัญหาสำคัญที่จะนำมาสู่การคิดต่อไปคือ ทำอย่างไรที่จะให้ลูกจ้างเข้าถึง หรือได้รับในสิ่งที่ถูกกีดกัน ประเด็นคำถามนี้เป็นความท้าทายที่ควรและต้องหาคำตอบยิ่งกว่า

จากกรณีที่ถูกกล่าวไว้ข้างต้นว่า รัฐนำรายชื้อลูกจ้างและสถานประกอบการที่ประสบภัยออกจากระบบประกันสังคม เนื่องจากนายจ้างไม่ส่งเงินเข้าสู่ระบบประกันสังคม โดยให้เหตุผลว่าขณะนั้นปิดกิจการ และไม่มีรายได้ หากนำเหตุการณ์นี้มาเทียบเคียงกับกฎหมายประกันสังคม จะเห็นว่าแง่กฎหมายแล้วรัฐสามารถกระทำได้ ทั้งนี้ ในมาตรา 41 (4) ระบุว่าหากผู้ประกันตนไม่ส่งเงินสมทบ 3 เดือนติดต่อกันความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง กระนั้นก็ตาม การกระทำนี้ควรทบทวนอย่างยิ่งยวดว่า เป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร เนื่องจากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นในภาวะที่ไม่ปกติหรือเป็นเหตุสุดวิสัย ที่ทำให้ชะงักด้านเศรษฐกิจอย่างเฉียบพลันทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง ทางออกที่ดีที่สุดหากจะมองรัฐในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครอง ตลอดจนสร้างวิถีความสงบให้ประชาชนอย่างทั่วหน้าคือ รัฐควรยกเลิกการจ่ายเงินเข้าสู่ระบบประกันสังคมในช่วงประสบวิกฤตินี้ และยังคงให้ผู้ประกันตน (ลูกจ้าง) ได้รับสิทธิ ทุก ๆ อย่างเหมือนกับภาวะปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิการรักษาพยาบาล เนื่องจาก การที่รัฐนำรายชื้อลูกจ้างออกจากระบบประกันสังคม สิ่งที่เกิดขึ้นหรือเป็นภาระค่อนข้างหนักสำหรับแรงงานคือ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วยตนเอง และมีหน้าจ้เงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล การการกู้ยืมญาติพี่น้อง เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความล่มสลายในมิติสวัสดิการที่รัฐพึงจะจัดให้กับประชาชนในฐานะที่เป็นแรงงาน และเป็นมนุษย์คนหนึ่งในสังคมไทย หรืออาจจะกล่าวอีกนัยยะหนึ่งว่า ถ้าใช้มุมมองตามหลักสังคมประชาธิปไตยแล้ว เกิดความล้มเหลวในการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมแก่คนในกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงาน ทั้งนี้ หากรัฐมีความเห็นแย้งกับผู้วิจัยว่า แม้แรงงานเหล่านี้มิได้รับสิทธิจากประกันสังคม แต่พวกเขามีบัตรทองสามารถนำมาใช้สิทธิรักษาพยาบาลได้ ซึ่งข้ออ้างนี้ ผู้วิจัยมองว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องและเหมาะสมนัก เนื่องจากบัตรทองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนที่พึงจะได้รับอยู่แล้ว ส่วนสิทธิจากประกันสังคมเป็นสิทธิในฐานะเป็นแรงงานหรือเป็นลูกจ้าง ที่จะได้รับสิทธิจากการจ้างงานและผลตอบแทนอื่น ๆ อันยังผลให้เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน ดังนั้นการใช้กฎหมายควรจะควบคู่กับการคำนึงถึงวิถีและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน

5.3.2 อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการช่วยเหลือเป็นสาม ปัจจัยหลัก โดยปรากฏข้อค้นพบ คือ

5.3.2.1 ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารและขั้นตอนในการขอความช่วยเหลือ ซึ่งแรงงานให้ความเห็นไม่แตกต่างกันว่าปัจจัยนี้เป็นอุปสรรคอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการขอความช่วยเหลือมีขั้นตอนมากและล่าช้า เป็นสิ่งที่ประสบมากที่สุด ส่วนรองลงมาในระดับมากคือ ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการ และช่องทางในการติดต่อขอรับการช่วยเหลือไม่เพียงพอ อุปสรรคที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แรงงานทั้งสามพื้นที่ได้รับความเดือดร้อนไม่แตกต่าง ซึ่งความล่าช้าที่เกิดขึ้นเริ่มตั้งแต่กระบวนการอพยพคนออกจากพื้นที่ จนกระทั่งการสงเคราะห์ภายหลังประสบภัย ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการจ่ายเงินประกันการว่างงานและการสงเคราะห์อื่น ๆ ผลการศึกษาแรงงานตอบเหมือนกันทุกคนว่า “ช้ามาก และไม่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ”

ดังเช่นแรงงานกลุ่มหนึ่งที่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่เล่าว่า ตอนเกิดเหตุประมาณ 10.00 นาฬิกา แต่เครื่องบินลำแรกเข้ามาช่วยเหลือเวลาประมาณบ่าย 2 ของวันเกิดเหตุ เวลานั้นพวกเขาทนทั้งความเจ็บ ความกลัว และเห็นคนเจ็บสาหัสสิ้นลมหายใจกันเป็นว่าเล่น และยังคิดอีกว่าถ้าช่วยเหลือเร็วกว่านี้คนคงไม่เสียชีวิตมากเหมือนกับที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การแจ้งลงทะเบียนของแรงงานต่างถิ่นเพื่อรับความช่วยเหลือจากรัฐนั้น พวกเขายังเล่าอีกว่า ครั้งแรกลงทะเบียนในจังหวัดที่เกิดเหตุ หลังจากนั้นต้องไปแจ้งที่ภูมิลำเนาอีกครั้ง ผลปรากฏว่าแรงงานหลายรายไม่ได้รับความช่วยเหลือ เนื่องจากเรื่องที่แจ้งไว้ในพื้นที่ประสบภัยไม่ได้ถูกส่งกลับมา มีหน้าข้าราชการช่วยเหลือส่วนใหญ่คนที่ประสบภัยจริง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานได้รับความช่วยเหลือน้อยมากหรืออาจจะแทบไม่ได้รับเลย

5.3.2.2 ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งอุปสรรคของแต่ละปัจจัยที่ทำให้แรงงานไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่จะพึงมีพึงได้ คือ ความไม่เข้าใจสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานและกฎหมายประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน อุปสรรคเหล่านี้แรงงานมีความเห็นแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า แต่ละพื้นที่และ/หรือแต่ละตำแหน่งงานมีความเข้าใจกฎหมายมากน้อยแตกต่างกันออกไป ข้อมูลเชิงลึก พบว่า 1) เมื่อพิจารณาเป็นรายพื้นที่ แรงงานที่เขาลักและเกาะพีพี มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนที่ได้รับตามกฎหมายน้อยกว่า

พื้นที่ป่าดง ตาเหตุเช่นนี้ผู้วิจัยมองว่า อาจจะเพราะจังหวัดภูเก็ตมีสภาพแรงงาน ซึ่งองค์กรนี้เป็นส่วนหนึ่งในการให้ความรู้ด้านสิทธิ และกระตุ้นให้ผู้ใช้แรงงานอยากรู้ และเข้าใจสิทธิของตน เพื่อนำมาซึ่งปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ และ 2) ตำแหน่งงานที่เข้าใจสิทธิของตนตามกฎหมาย คือ พนักงานในสำนักงาน โดยเฉพาะหัวหน้างาน ซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนตำแหน่งอื่น ๆ รู้น้อยมากหรือแทบไม่รู้เลย นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคอีกประการหนึ่ง คือ ความไม่เชื่อมั่นในการแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องสิทธิที่ฟังจะได้รับการเพียงพอ เหล่านี้แรงงานมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

ความเห็นของผู้วิจัยมองว่า อย่างก้าวแรกในการปกป้องคุ้มครอง และได้รับสิทธิของผู้ใช้แรงงาน คือ การที่แรงงานรู้ว่าสิทธิที่ฟังจะได้รับการคุ้มครอง การมีการปกป้องคุ้มครองสิทธิเหล่านั้นอย่างไร และหากมีการถูกละเมิดสิทธินั้น ๆ จะมีกระบวนการดำเนินการอย่างไร โดยสรุปแล้ว รัฐมีหน้าที่ให้การดูแลคุ้มครอง และส่งเสริมแก่ผู้ใช้แรงงาน แต่ในขณะเดียวกันและสำคัญยิ่งกว่าคือผู้ใช้แรงงาน ความมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง เรียกร้องของตนเอง และของกันและกันจึงจะก่อให้เกิดความสันติ และความยั่งยืนในการมอบสิทธิและใช้สิทธิ

5.4 เสนอแนวทางการช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

แนวทางการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ปัจจุบันมองเพียงการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าเป็นหลัก และเป็นการช่วยเหลือแบบแยกส่วน โดยปราศจากการเชื่อมโยงแต่ละมิติให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบและองค์รวม และที่สำคัญยิ่งกว่าคือ รัฐได้สร้าง ชัดชัด และเบียดขับ “ความเป็นอื่น” ให้กับแรงงานภายใต้การจัดสรรทรัพยากร และการเปิดโอกาสแห่งสิทธิ โดยผ่านนิยามการ “จัดวาง” ทางสังคม และถูกจัดให้อยู่ในพวกที่ “มิใช่เป็นคนในพื้นที่ประสบภัย” หลักฐานที่แสดงความมีตัวตนในเชิงรูปธรรมคือ สำเนาทะเบียนบ้าน นส. 3 ก และสปก. เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นการอิงกับระบบและโครงสร้างราชการจนเกินไป แม้เป็นการกระทำโดยบริสุทธิ์ใจ และธรรมเนียมปฏิบัติก็ตามที ซึ่งภายใต้การนิยาม จัดวาง และจัดพวกเช่นนี้ ทำให้แรงงานไทยในภาคบริการ หลุด ออกจากกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบเพียงแต่ไม่เข้าข่ายคำนิยามของรัฐเท่านั้น นี่คือการปฏิเสธความมีตัวตนในแง่การเป็นมนุษย์ วิธีคิดและสภาพการกระทำเช่นนี้กลับกลายส่งเสริมและสร้างความหายนะในการพัฒนามนุษย์และทรัพยากรมนุษย์อย่างยิ่ง ดังนั้น แนวทางการช่วยเหลือ

เชี่ยวชาญ และพัฒนา ที่จะกล่าวถึงต่อไป พยายามที่จุดประกาย และเสนอทางเลือกให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทบทวนค่านิยมนี้เพื่อความเหมาะสม และเป็นธรรม และควรจะหาคำตอบอีกว่ายังคงถูกนำมาใช้ในกระบวนการทำงานหรือไม่อย่างไร

นอกจากนี้กระบวนการช่วยเหลือกิจการกิจของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นหลัก โดยประสานความร่วมมือกันน้อยมาก แต่เมื่อถามหาข้อบกพร่องหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นของแต่ละภาคส่วนมีเหตุผลประกอบคำอธิบายต่าง ๆ นานา จนได้ยืนยันกันอย่างค้ำจุนและต่อเนื่อง คือ เจ้าหน้าที่รัฐมีไม่เพียงพอ งบประมาณมีจำกัด เป็นต้น เหล่านี้คือปัญหาเรื้อรังที่เป็นอยู่ในระบบราชการไทยอย่างต่อเนื่องและช้านานจนกลายเป็นพันธกรรมก็อาจจะกล่าวได้ ความสำคัญมิได้อยู่ที่สาระของปัญหาที่กล่าวถึงแต่ที่สำคัญและทำทนายยิ่งกว่าคือ รัฐจะบริหารจัดการบทบาทและหน้าที่ เพื่อปกป้องคุ้มครอง และอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนส่วนใหญ่อย่างเป็นธรรม ได้อย่างไร ซึ่งกระบวนการทำงานที่ว่านี้ทำให้แรงงานหลุดจากการช่วยเหลือไป โดยที่สังคมไม่มีการรับรู้แต่อย่างใด รวมถึงภาคส่วน (โดยเฉพาะรัฐ) ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือด้วย อาจจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม

ฉะนั้น ที่จะกล่าวต่อไป ผู้วิจัย มองกระบวนการช่วยเหลือ เชี่ยวชาญ และพัฒนาให้อยู่ในรูปของประชาสังคม หรือหุ้นส่วนการพัฒนา ตลอดจนเชื่อมโยงมิติความสัมพันธ์ของแรงงานเข้าสู่ระบบสังคมอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้เป็นการเชื่อมโยงให้ต่างบุคคลหรือต่างสถาบันในสังคมเห็นตัวตนของกลุ่มนี้ อันจะนำไปสู่การใส่ใจ และเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันมากขึ้น โดยมองกระบวนการนี้เป็น 3 ระดับ ดังนี้ ระดับแรกคือระดับบุคคล เป็นเรื่องการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และความมั่นคงในชีวิต ซึ่งประกอบด้วย 1) การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากพื้นที่ประสบภัยอย่างเป็นระบบ ประชาสัมพันธ์แนวทางการให้ความช่วยเหลือ และพร้อมประเมินและติดตามผลการให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานกลับถิ่น โดยกระทรวงมหาดไทย และศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยของแต่ละจังหวัด เป็นผู้รับผิดชอบหลัก 2) ด้านอาหาร ฤกษ์ชีพ และเสื้อผ้า เหล่านี้ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ และวัยของเด็กด้วย และ 3) ด้านที่อยู่อาศัย มีข้อเสนอว่ารัฐควรชดเชยให้ไม่ว่าจะเป็นบ้านเช่า หรือเป็นของตนเองโดยอาจแบ่งการชดเชยเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกกรณีมาอาศัยต่ำกว่า 5 ปีอาจจะไม่มีมีความจำเป็นให้อยู่ในรูปของบ้านพัก แต่ควรจัดในรูปแบบเงินแทนก็ได้ และลักษณะที่สองมากกว่า 5 ปี โดยเฉพาะ 10 ปี หรือมากกว่า ควรจัดสรรในรูปแบบที่อยู่อาศัย หน่วยงานรับผิดชอบคือ กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงมนุษย์ ร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชน นอกจากนี้ควรประเมินความพึงพอใจต่อที่อาศัย และสภาพแวดล้อมด้วย 4) ด้านการฟื้นฟูสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ควรจัดในรูปแบบของการให้เปล่ากับผู้ประสบภัยทุกคน โดยเป็นหน้าที่หลักของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย

โลก และองค์กรพัฒนาเอกชน นอกจากนี้ควรจัดให้ชุมชนตั้งกลุ่มเผื่อระวังอาการทางจิต 5) ด้านเศรษฐกิจ จัดเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรก ประกันการว่างงานและเงินช่วยเหลืออื่น ๆ แต่ทั้งนี้รัฐควรประชาสัมพันธ์ให้แรงงานทราบโดยประสานไปยังตำบล อำเภอ และจังหวัดของแรงงานที่กลับถิ่นทราบด้วย อีกทั้งต้องประเมินผลการให้ความช่วยเหลือ ลักษณะที่สองจัดหาตำแหน่งงานว่าง และฝึกอบรมด้านอาชีพ ซึ่งส่วนนี้ควรจัดตามความต้องการของแรงงานและตลาดแรงงาน รวมถึงประสานกับสถานประกอบการเพื่อจัดส่งแรงงานเข้าสู่ระบบการจ้างงาน และ 6) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ และกระบวนการเข้าถึงสิทธิ โดยทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานประกันสังคม สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และสมาพันธ์ธุรกิจ โรงแรม และ สหภาพแรงงานจังหวัดภูเก็ต รวมถึงกลุ่มเครือข่ายแรงงาน ระดับที่สองเป็นระดับกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 2 มิติหลักคือ ครอบคลุม และสถานประกอบการ 1) การให้ความรู้และฝึกอบรมบทบาทในฐานะเป็นบิดาและมารดา และการจัดการกับความเครียดอันมีสาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจภายในครอบครัว และ 2) ส่งเสริมกิจกรรมแรงงานสัมพันธ์ในสถานประกอบการ และระดับสุดท้ายคือระดับสังคมและชุมชน 1) การมีส่วนร่วม และการสร้างสัมพันธ์ภาพในชุมชน (รายละเอียดได้กล่าวไว้ในบทที่ 4)

ดังนั้น จะเห็นว่า แนวทางการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาแรงงานไทยที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ เพื่อให้มีความมั่นคงในชีวิตฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ในสังคม และเป็นลูกจ้างในสถานประกอบ มองได้เป็น 2 มิติ คือ 1) มิติเชิงปริมาณคือระดับบุคคล เป็นภาวะที่แรงงานควรได้รับการสนองความต้องการพื้นฐาน ซึ่งอยู่ในระดับพื้นฐานที่สุด ถือว่ามีความสำคัญยิ่งต่อความอยู่รอดของมนุษย์ทั่วไปและของผู้ใช้แรงงานด้วย และ 2) มิติเชิงคุณภาพ เป็นความมั่นคงของแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมขององค์กร ชุมชน และสังคม ซึ่งทั้งสองมิติมีอาจแบ่งแยกออกจากกันได้ อย่างสิ้นเชิง

5.5 ข้อเสนอแนะ

การเสนอครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งจะแยกแต่ละประเด็นและแต่ละบทบาทของแต่ละภาคส่วนให้เห็นอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละภาคส่วนได้ประเมินตนเองถึงบทบาทหน้าที่ และภาระงานว่าก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดในแง่การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่ ภาระงานให้เชื่อมโยงและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น และ 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งส่วน

นี้ผู้วิจัยจะแบ่งเป็นข้อเสนอแนะออกเป็นเชิงสาระงานวิจัยที่ทำให้เพิ่มหรือขยายองค์ความรู้ และเชิงปัจจัยเอื้อที่ส่งผลให้งานวิจัยเชิงสังคมศาสตร์นำไปสู่การพัฒนาคน สังคม และประเทศอย่างแท้จริงถือเป็นเป้าหมายสูงสุด

5.5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) กระทรวงแรงงานสมควรอย่างยิ่งยวดที่จะทบทวนวิธีการทำงาน และการตรวจสอบว่า กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม และพระราชบัญญัติเงินทดแทน โดยเฉพาะการเลิกจ้าง ว่ามีผลบังคับใช้มากน้อยเพียงใด เนื่องจากพบว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาเรื้อรังและเป็นอย่างต่อเนื่อง คือ แรงงานถูกเลิกจ้าง แต่มีการดำเนินการกับนายจ้างน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่เป็นหน้าที่หลัก โดยรัฐควรตั้งคำถามกับตัวเองว่า ที่ผ่านมาได้ปฏิบัติหน้าที่ดีพอหรือยัง คำถามที่สร้างขึ้นนี้อาจจะนำไปสู่การเผชิญหน้ากับความจริงที่เป็นความผิดพลาดหรือสร้างความเจ็บปวดที่จะตอบคำถามและยอมรับ แต่ทั้งนี้เพื่อเป็นการทบทวนและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดซ้ำอีก

(2) การออกพระราชบัญญัติเงินทดแทนในกรณีลูกจ้างสูญหาย ควรนิยามครอบคลุมถึงลูกจ้างที่สูญหายเนื่องด้วยภัยพิบัติ ขณะอยู่ที่พักซึ่งอยู่ในละแวกหรือพื้นที่เดียวกับสถานประกอบการที่ได้รับภัยพิบัติตั้งอยู่ แม้ว่ามิใช่เป็นเวลาทำงานหรือกำลังเดินทางมางานแต่คนเหล่านี้ก็พักเพื่อรอที่จะมาทำงานให้นายจ้างในเวลาถัดไปเช่นกัน

(3) รัฐควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ ระเบียบ และกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานต่าง ๆ แก่ผู้ประสบภัย รวมถึงประสานองค์กรส่วนท้องถิ่นช่วยประชาสัมพันธ์ อาจจะจัดในลักษณะเสียงตามสายภายในหมู่บ้าน

(4) สำหรับการรักษาพยาบาลทั้งร่างกายและจิตใจแก่ผู้ประสบภัย รัฐควรจัดแบบให้เปล่าอย่างทั่วถึงทุกคนและทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานที่เดินทางกลับภูมิลำเนา รัฐควรนำรายชื่อของผู้ประสบภัยให้กับโรงพยาบาลในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อช่วยเยียวยาและรักษา

(5) ควรจัดทำฐานข้อมูลผู้ประสบภัย โดยการแบ่งแยกเพศ อายุ กลุ่มอาชีพ ภูมิลำเนารายละเอียดการได้รับบาดเจ็บ และการรักษา ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การประเมิน และติดตามผลการให้ความช่วยเหลือว่าผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือมากน้อยเพียงใด และเป็นกลุ่มใด ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ระบบการตรวจสอบ เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยปรากฏความจริงที่น่าสลดใจคือ เกิดความไม่โปร่งใสในการดำเนินการ โดย

ผ่านตัวแทนคือผู้นำท้องถิ่น ทำให้คนที่รับผลประโยชน์อยู่ในลักษณะกระจุก แต่คนที่ไม่ได้รับประโยชน์กลับอยู่ในลักษณะกระจาย นอกจากนี้ฐานข้อมูลที่กล่าวถึงควรนำมาใช้ประโยชน์ในการประเมินและติดตามผลคุณภาพชีวิตกลุ่มที่ได้รับความช่วยเหลือ โดยควรเป็นหน้าที่หลักของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ เนื่องจากเป็นกระทรวงหลักในการดำเนินงานด้านการสร้างหลักประกันความมั่นคงชีวิตมนุษย์

(6) การฝึกอบรมด้านอาชีพรัฐควรร่วมมือกันองค์กรพัฒนาเอกชน ทั้งนี้ควรเน้นให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และความต้องการของแรงงานเป็นหลัก เนื่องจากการจัดฝึกอบรมให้ผู้ประสพภัยที่เกิดขึ้นเป็นการบรรเทาปัญหาการว่างงานเป็นสำคัญ แต่เมื่ออบรมไปแล้วแรงงานไม่สามารถยึดเป็นอาชีพหลัก บางส่วนที่มาเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อต้องการได้รับเบี้ยเลี้ยงที่จัดให้ในแต่ละวันเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จะเห็นได้ว่าสิ้นเปลืองต้นทุนการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งเป็นการสะท้อนวิธีการทำงานที่ไม่สำเร็จไปเท่านั้น แต่มิได้สำเร็จในแง่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมถึงคนตกงานเหล่านี้ไม่สามารถอยู่ได้

(7) การบริการจัดหางาน รัฐควรประสานกับสถานประกอบการในลักษณะผูกขาด เพื่อป้อนแรงงานเข้าสู่ประสานประกอบการนั้น ๆ โดยตรง อาจจะจัดในลักษณะนายหน้าจัดหางานเอกชนที่มีการประกันคุณภาพของแรงงานที่จัดหาให้กับสถานประกอบการนั้นๆ ร่วมด้วย เพื่อให้บริษัทเอกชนที่รับคนงานไปมีความไว้วางใจ และยินดีที่จะใช้บริการของรัฐ

(8) ผ่อนผันการส่งเงินสมทบประกันสังคมให้แก่ผู้ประกอบการที่ประสบภัยพิบัติ ทั้งนี้ในเบื้องต้นได้ออกประกาศให้ขยายช่วงระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบให้กับนายจ้างและลูกจ้าง ออกไปอีกเป็นระยะเวลา 6 เดือน ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยมองว่า หากเป็นไปได้ในช่วงที่เกิดภัยพิบัติ ไม่ควรให้อยู่ในลักษณะการขยายการจ่ายเงินสมทบแต่รัฐน่าจะควรจะยกเลิกการจ่ายในระยะเวลาดังกล่าว เนื่องจากช่วงเวลานั้นแรงงานสูญเสียทรัพย์สินเงินทองแทบจะไม่เหลืออะไรเลย และเมื่อเหตุการณ์สงบพวกนี้ประสบกับปัญหาการถูกเลิกจ้าง ส่วนที่มีงานทำก็มีความมั่นคงน้อยมาก ดังนั้น เงินที่จะนำมาจ่ายเข้าสู่ระบบประกันสังคมแรงงานส่วนใหญ่ไม่สามารถจ่ายให้ได้

(9) ควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางที่ทำให้ทราบว่ามีคนในพื้นที่นั้น ๆ ได้ดำเนินกิจกรรมอะไรไปบ้างแล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์สำหรับการช่วยเหลือที่ไม่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน อีกทั้งสะดวกสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งการจัดตั้งนี้ควรจะร่วมมือกันระหว่างรัฐกับองค์กรพัฒนาเอกชน

(10) ภายหลังจากเปิดดำเนินกิจการ นายจ้างควรส่งเสริมกิจกรรมแรงงานสัมพันธ์ในสถานประกอบการ เนื่องจากการที่แรงงานไม่ว่าจะเป็นแรงงานเก่าหรือใหม่เข้ามา

ทำงานแต่ละคนยังคงรู้สึกกลัว และหวาดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนแรงงานเก่ากลุ่มที่เคยถูกเลิกจ้าง แม้ว่าจะไม่กลับหรือกลับเข้ามาในสถานประกอบการเดิมอีก พวกเขาเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังคงรู้สึก ด้านลบกับนายจ้าง หากว่าปล่อยให้เกิดสถานการณ์เช่นนี้สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตคือ ความผูกพัน ของแรงงานที่ให้กับสถานประกอบการมีน้อย และส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานทั้งระดับบุคคลและ องค์กรในที่สุด

(11) ควรมีการกระตุ้น สนับสนุน และส่งเสริม ให้มีองค์กรด้านแรงงาน ที่เป็นองค์กรอิสระในพื้นที่จังหวัดกระบี่ และพังงา เนื่องจากผลงานวิจัยเชิงเอกสารพบว่า จังหวัด ที่มีสภาพแรงงาน และมีตัวแทนแรงงานเป็นกระบอกเสียงให้กับกลุ่มแรงงาน ทำให้อัตราส่วน การคุกคามสิทธิของนายจ้างมีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการเลิกจ้างแทบจะไม่มีเลย และ เช่นเดียวกันผลการศึกษากาศสนามครั้งนี้พบว่า แรงงานที่ถูกเลิกจ้างส่วนใหญ่พบที่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ และเขาหลัก จังหวัดพังงา เนื่องจากกระบวนการแรงงานค่อนข้างอ่อนแอ

(12) แรงงานควรศึกษาหาความรู้ในแง่กฎหมายและสิทธิที่ตนเองได้รับจาก นายจ้าง และในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อจะได้มีความรู้และเข้าใจในการใช้สิทธิต่าง ๆ ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

(13) แรงงานควรรวมกลุ่มเองในลักษณะของประชาสังคม เพื่อช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีได้รับความเดือดร้อน

(14) แรงงานควรปรับเจตคติในเรื่องการออมให้เพิ่มขึ้น

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาสาระงานวิจัยให้กลุ่มเล็กและแตกต่างหลากหลาย

(1) หากจะมีการวิจัยครั้งเกี่ยวกับแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิหรือภัยพิบัติอื่นๆ ควรศึกษาแยกเพศว่า แต่ละเพศได้รับผลกระทบมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และเพศใดได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยใช้แนวทาบทิศทางเพศเข้ามาร่วม วิเคราะห์และวิพากษ์ข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัย เห็นว่า เพศแตกต่างกันอาจจะส่งผลกระทบต่อความต้องการในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนา ในมิติที่แตกต่างกัน

(2) ควรศึกษาวิจัยกลุ่มแรงงานที่ไม่ได้กลับมาในอุตสาหกรรมบริการของ ทั้งสามพื้นที่หลักนี้ร่วมด้วย เพราะจะได้ติดตามคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของแรงงานภายหลังจาก ประสบภัย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา และการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการแต่ละกลุ่มต่อไป

(3) ควรศึกษาเปรียบเทียบให้ชัดเจนว่าแรงงานกลุ่มใดได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิครั้งนี้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว และการได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งอาจจะเปรียบเทียบกันแต่ละกลุ่มดังนี้ แรงงานในระบบ แรงงานนอกระบบ และแรงงานต่างด้าว เนื่องจากปัจจุบันมีข้อโต้ตอบจากกลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์มากมายว่า การช่วยเหลือบ้างครั้งใส่ใจแรงงานต่างด้าวมากเกินไป จนกระทั่งเลยแรงงานไทย รวมถึงชาวบ้านทั่วไปที่อยู่พื้นที่ห่างไกล ซึ่งกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึง ดังนั้น หากว่ามีข้อมูลชัดเจนแล้ว ข้อวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้ก็จะถูกยุคดียุคอย่างเห็นผลในเชิงประจักษ์

(4) ควรศึกษาวิจัยทั้งกลุ่มแรงงานทั้งที่ได้รับความช่วยเหลือและไม่ได้รับความช่วยเหลือ โดยศึกษาประเด็นดังนี้ 1) สำหรับแรงงานภาคโรงแรมที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือมีสาเหตุจากอะไร และแรงงานเหล่านี้คืนหนี้หรือมีท่าทีต่อเหตุการณ์ที่ได้รับอย่างไร และปัจจุบันมีคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไร และ 2) แรงงานที่ได้รับความช่วยเหลือมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด ทำไม่ถึงเป็นเช่นนั้น รวมถึงคุณภาพชีวิตปัจจุบันเป็นอย่างไร

(5) ควรศึกษาพฤติกรรมกรรมการของแรงงานกลุ่มนี้ให้แจ้งชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงไร ภายหลังจากเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ

5.5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปัจจัยเอื้อที่ส่งผลให้งานวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านแรงงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน สังคม และประเทศได้อย่างแท้จริง

(1) เงินทุนในการสนับสนุน สำหรับงานวิจัยเชิงแรงงาน โดยปกติกระบวนการศึกษา การเข้าถึง และรวบรวมข้อมูลกระทำได้ดีค่อนข้างลำบาก เนื่องจากเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายค่อนข้างสูง จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีผู้ประสานงานในพื้นที่ทุก ๆ พื้นที่ และในทำนองเดียวกันก็ต้องเก็บข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งและกระทำซ้ำหลาย ๆ ครั้งเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล หากว่าผู้วิจัยละเลยต่อสาระดังกล่าวก็จะให้งานวิจัยนี้ที่จะเป็นฐานข้อมูล เพื่อนำไปสู่ ปรับเปลี่ยนเชิงนโยบายด้านแรงงานก็จะกระทำไม่ได้ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น สิ่งทีกล่าวมานี้จึงมีความจำเป็นยิ่งต้องบประมาณในการจัดสรรแต่ละครั้ง

นอกจากนี้ หากว่าเป็นงานวิจัยเชิงเร่งด่วน ที่จะนำไปสู่การเยียวยาช่วยเหลือ และการพัฒนาบุคคล สังคม และประเทศ โดยใช้งานวิจัยเป็นฐาน (มากกว่าเชิงรายงาน) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อเก็บข้อมูลในเชิงเร่งด่วนและทันกับการใช้งานร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้ว่างานวิจัยนี้ ได้รับงบประมาณตั้งแต่ปี 2548 จนกระทั่งปัจจุบันปี พ.ศ. 2550 ผลจากงานวิจัยสะท้อนออกมาเด่นชัดว่า แม้คลื่นยักษ์สึนามิสร้างพิบัติให้กับ

ประชาชน คนไทย รวมถึงกลุ่มแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่อยู่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ล่วงเลยมาเป็น 3 ปี แต่ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว ได้รับการช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาน้อยมาก หรืออาจจะแทบไม่ได้รับเลย จึงอาจกล่าวได้ว่า ประวัติศาสตร์ด้านลบของผู้ได้รับผลกระทบกลายเป็นความเป็นอื่นของผู้ไม่ได้รับผลกระทบ หากว่าแต่ละภาคส่วน (โดยเฉพาะรัฐ) มีความจริงใจ และบริสุทธิ์ ใจที่จะแก้ปัญหาตามวิถีปรัชญาของรัฐว่า รัฐคือประชาชน และประชาชนคือรัฐ ดังนั้นความเป็นอื่นจะไม่ปรากฏขึ้น ท้ายสุดรัฐจึงควรหันกลับทบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอีกครั้ง พร้อมทั้งกลับมาดูแลคนที่ใกล้จะตกขอบ และตกขอบจากกระบวนนี้ไปแล้ว โดยใช้ฐานข้อมูลเชิงวิชาการที่จัดทำขึ้นอย่างใส่ใจ และเอาใจ (ไป) ใ้

(2) การนำเสนอข้อมูลโดยใช้สื่อเป็นตัวหลักคั้นและตีแผ่ข้อมูลถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในงานวิจัยลักษณะนี้ เพื่อนำไปสู่การทบทวน และการสร้างกระบวนการเรียนรู้กับแต่ละภาคส่วนที่มีต่อเหตุการณ์ของผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้ใส่ใจซึ่งกันและกันต่อมิติและวิถีต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม

5.6 ข้อจำกัดในการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้พบข้อจำกัดในการทำวิจัย โดยเฉพาะช่วงระยะ 2-3 เดือนแรกที่ได้รับทุนนั้น เป็นช่วงที่ไม่สามารถดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนของแรงงานและเจ้าของสถานประกอบการและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ โดยมีปัญหาแต่ละกลุ่มดังนี้

5.6.1 ด้านแรงงาน

5.6.1.1 แรงงานส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น จึงทำให้ผู้วิจัยต้องตรวจสอบฐานข้อมูลกับภาครัฐ ซึ่งกระทำได้เฉพาะในส่วนที่นายจ้างได้ส่งลูกจ้างเข้าสู่ระบบประกันสังคมเท่านั้น และทั้งนี้ฐานข้อมูลไม่ได้แบ่งแยกลูกจ้างออกมาตามประเภทธุรกิจ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องประสานกับเครือข่ายแรงงานต่างพื้นที่ เช่น เครือข่ายแรงงานภาคอีสานที่แรงงานประสบภัยได้เดินทางกลับถิ่น หรือแม้กระทั่งเครือข่ายแรงงานในภาคใต้ เพื่อสำรวจแรงงานว่าใครบ้างที่ประกอบอาชีพในธุรกิจโรงแรมของสามจังหวัดหลักที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ แล้วหลังจากนั้นจึงดำเนินการส่งแบบสอบถาม อย่างไรก็ตาม เมื่อส่งแบบสอบถามไปยังภูมิลำเนาที่ไม่ได้รับคืนด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถตามแรงงานคืนถิ่นมาให้ข้อมูลได้ ดังนั้นจึงเปลี่ยนแผนหรือแนวทางในการเก็บข้อมูลใหม่ คือ เก็บเฉพาะแรงงานเก่าที่อยู่ในพื้นที่ประสบภัยเท่านั้น จึงทำให้

กลุ่มตัวอย่างที่ได้หลังประสบภัยคือ ผู้ที่กลับเข้ามาทำงานภาคโรงแรมเป็นหลัก ส่วนกลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ติดตามข้อมูลได้ค่อนข้างยาก ดังนั้นหากว่าจะทำวิจัยต่อไปควรติดตามกลุ่มที่หลุดไปจากภาคธุรกิจโรงแรม ทั้งนี้เพื่อพิจารณาวิธีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว อย่างแท้จริงถึงการไม่เข้ามาอยู่ในภาคโรงแรม และเป็นการศึกษาในเชิงลึกว่าหากคนกลุ่มนี้ตกขอบจากระบบการจ้างงานอย่างเป็นทางการแล้วจะทำให้มีความมั่นคงในการดำรงอยู่มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาด้านอาชีพให้กับกลุ่มที่ตกขอบจากการจ้างงานในระบบต่อไป

5.6.1.2 แรงงานส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเนื่องจากเห็นว่าข้อมูลที่ได้นำไปจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาศึกษาก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ และเยียวยาได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.6.2 เจ้าของสถานประกอบการและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์

5.6.2.1 เนื่องจากสถานประกอบการปิดการเพื่อสร้างใหม่และปรับปรุงก่อนขังนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ และเขาหลัก จังหวัดพังงาได้รับความเสียหายค่อนข้างหนัก ฉะนั้นทางผู้วิจัยจึงขอให้นายจ้างบางส่วนเปิดดำเนินกิจการก่อนจึงจะเข้าสัมภาษณ์ได้

5.6.2.2 ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์เดิม บางคนเสียชีวิตจากภัยพิบัติ จึงทำให้เมื่อเข้าไปสัมภาษณ์กับคนใหม่ได้ข้อมูลน้อย หรือบางครั้งแทบจะไม่ได้เลย จึงทำให้ผู้วิจัยรอสัมภาษณ์จากเจ้าของสถานประกอบการเป็นหลัก หรือกับลูกจ้างเก่าที่ทำงานมานานและรู้ข้อมูลด้านการบริหารจัดการและการบริหารทรัพยากรมนุษย์มาสัมภาษณ์แทน

5.6.2.3 การเก็บข้อมูลจากนายจ้างบางส่วนกระทำได้ค่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลด้านกฎหมายและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เป็นหลัก ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานประกอบการที่มีการเลิกจ้าง และลูกจ้างเสียชีวิต ทำให้ผู้วิจัยต้องเข้าไปเก็บข้อมูลหลายครั้ง จึงได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง

5.6.3 ภาครัฐ

5.6.3.1 ภาครัฐ ไม่ได้มีระบบฐานข้อมูลของลูกจ้างที่แยกเฉพาะธุรกิจโรงแรมไว้ จึงทำให้ยากในการติดตามข้อมูลจากแรงงานกลุ่มนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เครือข่ายแรงงานในพื้นที่เพื่อเข้าถึงตัวแรงงานในการศึกษาข้อมูล

5.6.3.2 ภาครัฐบาลพื้นที่เปิดเผยข้อมูลน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่มีสภาพ
การจ้างงานที่ค่อนข้างเป็นลบ ทำให้ผู้วิจัยต้องเข้าไปเก็บข้อมูลหลายครั้ง จึงได้ข้อมูลที่เป็น
ข้อเท็จจริง